

Juhend „Laste ja noorte kaitse tõhustamine spordis”

laste sporditegevuse korraldajatele

Juhend „Laste ja noorte kaitse tõhustamine spordis”

laste sporditegevuse korraldajatele

Juhendmaterjal suurendab teadlikkust ning aitab spordiorganisatsioonidel ja teistel, kellel on otsene või kaudne roll laste sporditegevuse korraldamisel, teadvustada, mida nad peavad tegema, et kaitsta spordis osalevaid lapsi ning minimeerida välditavaid riske. Juhendmaterjal peaks aitama luua lastele turvalisema keskkonna, kus nad saaksid tunda rõõmu ja omandada parima spordis osalemisest.

1. Esikohale peab seadma lapse huvid. Lastele ja noortele meeldib sportida ning see on oluline nende tervisele ja arengule. Tuleb kindlustada, et kõik lapsed saaksid spordis parima võimaliku kogemuse. Seetõttu on väga tähtis, et spordis osalemine toimuks keskkonnas, kus lapsed on kaitstud igasuguse väärkohtlemise eest. Selleks peab seadma sportimisel esiplaanile lapse parimad huvid, tervise, ohutuse ja heaolu ning tagama, et see põhimõte oleks tähtsam kui sportlik saavutus või saavutusega seonduv maine.

2. Lastespordi eesmärgid ja väärtusalus. Lapsed peavad sportima ohutus, positiivses ja julgustavas keskkonnas. Spordiorganisatsioonidel tuleb asetada esikohale füüsiliste, psüühiliste, mootorsete ja sotsiaalsete väärtuste edendamine individuaalsete saavutuste ja soorituste asemel. Võistlemisel peavad rõõm ja osalemisnauding jääma alati esmatähtsaks ning võistlustega peaks kaasnema sotsiaalne ja laste arengut edendav tegevus. Treenerid ei peaks lähtuma eesmärgist „võit iga hinna eest”, vaid aitama peale osalemis- ja võitmisrõõmu lastel tänu sportimisele olla edukad nende elu igas aspektis, seda just kujundades suhtumist anda endast alati parim. Selleks peavad kõik lastespordiga seotud organisatsioonid ja täiskasvanud juhinduma spordieetika koodeksi printsiipidest.

Spordiorganisatsioonid peavad astuma samme, et võidelda diskrimineerimisega ning kindlustada sportimisvõimaluste loomine neile lastele, kes on tavaliselt kõrvalejääjad. Spordiorganisatsioonid peavad olema kohaks, kus kõik on kaasatud.

3. Tagada tegevuse kvaliteet. Eesmärk on tagada lastele pakutava sporditegevuse parim võimalik kvaliteet. Igasugust sportlikku tegevust koolides, spordiorganisatsioonides või väljaspool neid peavad juhtima ja suunama kvalifitseeritud ja asjatundlikud juhid, õpetajad ja treenerid, vaatamata sellele, kas nad töötavad palgaliste või vabatahtlikena. Nad peaksid olema teadlikud oma vastutusest ning laste spetsiifilistest vajadustest. Spordiorganisatsioonid peavad võtma tarvitusele meetmed minimeerimaks võimalust, et lapsi kuritarvitavad usalduspositsiooniga isikud. Selleks tuleks hinnata nende isikute tausta, kellel on lastega oluline kontakt, ning veenduda, et nad sobivad lastega töötama. Sporditegevus peab olema kohandatud lapse vanusele ja arengutasemele ning toimuma piisava arstliku kontrolli all ja keskkonnas, mis on mitmekesine ja loob turvatunde.

4. Teavitust ja lastevanemate kaasamine. Spordiorganisatsioonid peavad tegutsema ausal ja avatud moel. On oluline, et lapsed ja lastevanemad teaksid ja mõistaksid, mida oodatakse neilt ning mida nemad võivad oodata spordiorganisatsioonilt. Lapsele ja tema perele tuleb anda võimalikult palju informatsiooni, et teadvustada võistlusspordis osalemises peituvaid võimalikke riske. Näitamaks, kuidas treeningutel ja võistlustel väärtustatakse kõiki lapsi ja on võimaldatud spordis osalemine nende võimete kohaselt, peaksid spordiorganisatsioonid meelsasti vastama kõikidele lastevanemate küsimustele, mis puudutavad spordis osalevate laste ohutuse ja heaolu kindlustamist.

5. Ennetus. Spordiorganisatsioonid peaksid kindlustama abi ja toetuse, aitamaks kõigil lastespordis osalevatel inimestel anda oma panus, et kaitsta lapsi igasuguste diskrimineerimis-

Juhend „Laste ja noorte kaitse tõhustamine spordis”

laste sporditegevuse korraldajatele

ja karistusvormide eest. Iga spordiorganisatsioon peab välja töötama seadustest ja asjakohastest konventsioonidest lähtuvad protseduurid, et kindlustada laste kaitse ja heaolu. Tegutsemisjuhendid peavad olema kättesaadavad kõigile (kaasa arvatud lapsed ja nende vanemad/hooldajad) ning sisaldama tegutsemissuuniseid juhuks, kui ilmneb oht laste turvalisusele ja heaolule.

6. Kuni 12-aastaste laste sporditegevuse korraldamine

a. Kindlustada sporditegevuse mitmekesisus. Treeningud ja võistlused peavad olema kuni 12-aastastele lastele kohandatud nii, et igapähele oleks reaalne võimalus neis osaleda. Laste sporditegevus peab olema organiseeritud selliselt, et igapähele oleks antud võimalus omandada spordi alusoskused. Mittesoovitav on varajane spetsialiseerumine ühele spordialale. Laste treenimise ja õpetamise otstarbeks peaks välja mõtlema tegevusi, mis oleksid mitmekesised ja hõlmaksid eri spordialasid. Selleks peaks lastele andma võimaluse osaleda tegevuse planeerimisel ja kohandada seda oma soovide järgi.

b. Hoiduda liigse surve avaldamisest lastele. Spordiorganisatsioonid peavad aktiivselt püüdma ära hoida laste ärakasutamist võistlusspordis; iseäranis nende, kes on varaküpsete võimetega. Osalemisrõõm spordis peab olema esmatähtis. Lastele ei saa avaldada sellist survet, mis võiks piirata laste õigust otsustada ise oma osalemise üle. Ühtegi last ei tohi sundida vahetama spordiklubi. Kuni 12-aastastele lastele, kes avaldavad soovi vahetada spordiklubi, ei tohi spordiorganisatsioonid seada mingeid piiranguid. Lastel peab olema võimalus vahetada spordiklubi ilma üleminekutasuta ning nad peavad saama täieliku osalusõiguse võistlustel oma uue spordiklubi all vahetult pärast ülemineku registreerimist.

c. Võistluste korraldamise põhimõtted. Võistlused peavad kuni 12-aastastele lastele olema sporditreeningu loomulik osa. Alla 7-aastastele lastele ei peaks korraldama eraldi võistlusi, välja arvatud need, mis tulenevad otseselt ja loomuosaselt laste endi tegevusest ja treeningust. Üle 8-aastaste laste puhul tuleb võistlusi kasutada motiveeriva tegurina ning need peaksid olema planeeritud nii, et kõik lapsed saaksid neis osaleda, ja toimuma eelistatult võimalikult kodukoha lähedal.

7. 13–18-aastaste noorte sporditegevuse korraldamine

a. Võimaluste loomine. Spordiorganisatsioonid peaksid planeerima pakutavat tegevust viisil, et kõigile spordis osalemisest huvitatud noortele oleks antud selleks võimalus. Igapähele, kellel on huvi ja võimeid parandada oma sooritustaset spordis, tuleb anda selleks võimalus. Samas peaksid spordiorganisatsioonid välja töötama ja rakendama alternatiivseid treening- ja võistlusvorme nendele noortele, kes tahavad sportida harrastusspordi põhimõtete järgi.

b. Kujundada noortes sportimise vastu elukestev huvi. Spordiorganisatsioonid peavad pakkuma loova sportimiskeskonna, mis soodustab pühendumist ja sporditegevuse jätkamist. Et tagada noorte püüdlemine edu poole mitte üksnes treeningutel ja võistlustel, vaid ka kujundada vastavad harjumused ülejäänud eluks, tuleb võitmise all eelkõige silmas pidada enda võimete realiseerimist, enesetäiustamise ja -arendamise jätkamist ning mitte lasta tehtud vigadel või kartusel vigu teha sportimist katkestada. Andke noortele mõista, et Te tunnustate nende püüdlusi, kui nad pingutavad, isegi kui nad võistluse kaotavad.

c. Hoiduda liigse surve avaldamisest noortele. Spordiorganisatsioonid peavad aktiivselt püüdma ära hoida noorte ärakasutamist võistlusspordis; iseäranis nende, kes on silmapaistvate sportlike võimetega. Noortele ei saa esitada selliseid tingimusi, mis võiks piirata nende õigust otsustada ise oma osalemise üle. Selleks et areneda füüsiliselt, emotsionaalselt ja sotsiaalselt, peavad noored tundma end spordis turvaliselt. Sportimiskeskond peab looma turvalise ja julgustava õhkkonna, kus on võimaldatud eksida. Edu spordis saavutatakse üksnes siis, kui on

Juhend „Laste ja noorte kaitse tõhustamine spordis”

laste sporditegevuse korraldajatele

ületatud hirm ebaõnnestumise ees. Üldjuhul alaealistele, kes avaldavad soovi vahetada spordiklubi, ei tohi spordiorganisatsioonid seada mingeid piiranguid. Lastel peab olema võimalus vahetada spordiklubi ilma üleminekutasuta ning nad peavad saama täieliku osalusõiguse võistlustel oma uue spordiklubi all vahetult pärast ülemineku registreerimist.

d. Tagada kaasotsustamise õigus. Noori peab julgustama ja andma võimalusi osaleda omaenda tegevuse planeerimisel. Spordiorganisatsioonid peavad kindlustama, et noortele oleks antud reaalne sõnaõigus organisatsioonis. Spordis peab valitsema töökultuur, mis tagaks, et noored osalevad neid puudutava tegevuse otsustusprotsessides. Noortel peab olema reaalne mõju omaenese treeningu ja võistlustegevuse sõnastamisel. Noori peab ergutama võtma kaasvastutust oma tegevuse eest.

8. Teadlikkus laste õigustest. Tagamaks laste õiguste kaitse, peavad kõik täiskasvanud, kes on otseselt või kaudselt laste sporditegevuse korraldamisega seotud, teadma ja järgima laste õigusi ja kaitset reguleerivaid seadusi.

Lisateave laste õiguste kaitse kohta:

Eesti Vabariigi lastekaitse seadus: <https://www.riigiteataja.ee/akt/12850781>

Töölepingu seadus (§ 7 ja 8): <https://www.riigiteataja.ee/akt/125052012026>

Noorsootöö seadus <https://www.riigiteataja.ee/akt/13340694>

Huvikooli seadus <https://www.riigiteataja.ee/akt/13339594>

Laste õiguste konventsioon: <https://www.riigiteataja.ee/akt/24016>

Sporti reguleerivad hartad ja koodeksid: <http://www.eok.ee/content/hartad-ja-koodeksid>